Tyrimų metu rasta beveik 200 puodų šukių. Dauguma jų labai smulkios, ne didesnės kaip 1–3 cm^2 dydžio. Jų molio masė liesinta smulkiai ir rupiai grūstu akmeniu. Visos šukės surastos perartame dirvožemio sluoksnyje. Šukes galima suskirstyti į 2 grupes.

Pirmajai priskirtinos lipdytinių indų šukės, kurios sudaro apie 1/3 viso kiekio. Jos ypač prastai išlikusios, dažnai neturi nei išorinio, nei vidinio paviršiaus. Kai kurių šukių išorinis paviršius lygus, smulkiai grublėtas ar net brūkšniuotas (1 pav.). Rasta tik viena indo pakraštėlio šukė (I formos), kuri tikriausiai skirtina puodynei. Šios šukės preliminariai datuotinos I–VI a.

Antrajai grupei priskirtinos apžiestų–žiestų indų šukės, sudariusios apie 2/3 viso jų kiekio. Kai kurios šukės dengtos ruda glazūra. Rasta keletas pakraštėlių (S formos) ir dugnelių šukių. Šios grupės šukės datuotinos XIV–XIX a. ir priskirtinos vėlyvos kaimavietės liekanoms.

Taip pat ariamame sluoksnyje aptikta ir keletas smulkių fosilijų: suakmenėjusio medžio smulkių gabaliukų. Gyvenvietės archeologinius tyrimus numatoma tęsti ir kitais metais.

Kirdeikiškė old settlement

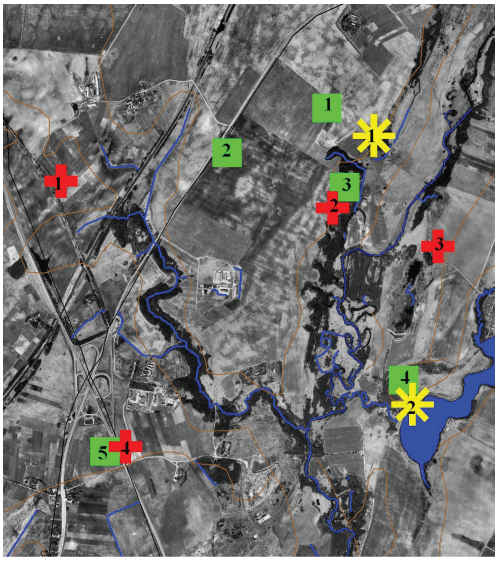
In 2007 an excavation was conducted at the Kirdeikiškė old settlement (Švenčionys district). 3 trenches (a total area of 300 m^2) were excavated in the NW part of the settlement. During the investigation it was established that the settlement's cultural layer had been destroyed by ploughing over many years. Tens of stains of various sizes and forms, one of which was about 3 m in diameter, were uncovered in the sterile soil. This could be connected with the remains of a building that once stood here. Flint finds dating to the Mesolithic – early Neolithic period as well as sherds of hand built vessels (with rough and stroked surfaces) (Fig. 1) and thrown – part thrown vessels, which date to the 1st–6th centuries and the 14th–19th centuries respectively, were discovered during the excavation.

Linas Tamulynas

Senovės gyvenviečių Jogučių (Spirkių) kapinyno aplinkoje tyrimai

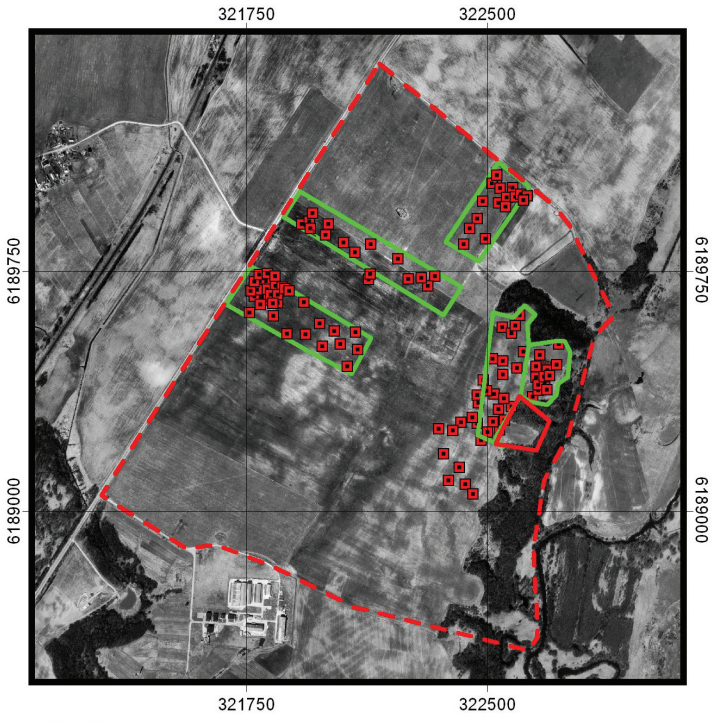
2007 m. atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai Stančių kaime – dalyje Jogučių (Spirkių) kapinyno vizualinės apsaugos zonos, užimančios apie 150 ha teritoriją. Pagal Klaipėdos rajono savivaldybės bendrąjį planą, šioje teritorijoje numatyta mažaaukščių gyvenamųjų pastatų statyba. Zonos V dalyje, ant Danės upės dešiniojo kranto terasos krašto yra Jogučių (Spirkių) kapinynas, apie 600 m į ŠR nuo kapinyno, taip pat ant Danės upės dešiniojo kranto terasos krašto buvo piliakalnis, vadintas Kukūdra, sunaikintas XIX a. Apie 800 m į PR nuo Jogučių (Spirkių) kapinyno, Danės dešiniame krante yra Laukžemių (Paupulių) kapinynas, apie 1,5 km į PR – Eketės piliakalnis, apie 2 km į V – Rušpelkių (Kopūstų) kapinyno spėjama vieta, apie 2,4 km į PV – Kalotės (Kalnuvėnų) kapinynas (1 pav.). Sprendžiant pagal tokią didelę archeologijos paveldo objektų koncentraciją, Jogučių (Spirkių) kapinyno aplinka (bent jau į R, PR PV, V puses) I tūkst. turėjusi būti gana tankiai apgyvendinta, todėl 2007 m. vienas tyrimų tikslų buvo proistorinių gyvenviečių paieškos.

2007 m. tyrimai vykdyti penkiuose sklypuose, įeinančiuose į Jogučių (Spirkių) kapi-

1 pav. Archeologinio paveldo objektų Kalnuvėnų–Eketės–Stančių mikroregione situacijos planas: a – piliakalniai: 1 – Jogūčių, 2 – Eketės; b – gyvenvietės: 1 – Stančių II, 2 – Stančių, 3 – Jogučių (Stančių), 4 – Eketės, 5 – Kalotės (Kalnuvėnų); c – kapinynai: 1 – Rušpelkių (Kopūstų), 2 – Jogučių (Spirkių), 3 – Laukžemių (Paupulių), 4 – Kalnuvėnų. L. Tamulyno brėž.

Fig. 1. Situation plan of the archaeological heritage objects in the Kalnuvėnai–Eketė–Stančiai area: a – hill fort sites: 1 – Jogūčiai, 2 – Eketė; b – settlements: 1 – Stančiai II, 2 – Stančiai, 3 – Jogučiai (Stančiai), 4 – Eketė, 5 – Kalotė (Kalnuvėnai); c – cemeteries: 1 – Rušpelkiai (Kopūstai), 2 – Jogučiai (Spirkiai), 3 – Laukžemiai (Paupuliai), 4 – Kalnuvėnai.

2 pav. Archeologinių žvalgomųjų tyrimų Jogučių (Spirkių) kapinyno vizualinės apsaugos zonoje situacijos planas: 1 – Jogučių (Spirkių) kapinynas; 2 – Jogučių (Spirkių) kapinyno vizualinės apsaugos zona; 3 – sklypai, kuriuose 2007 m. atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai; 4 – 2007 m. ištirtos perkasos. L. Tamulyno brėž.

Fig. 2. Situation plan of the field evaluation in the visual protection zone of the Jogučiai (Spirkiai) cemetery: 1 – Jogučiai (Spirkiai) cemetery; 2 – visual protection zone of the Jogučiai (Spirkiai) cemetery; 3 – the areas where field evaluation were conducted in 2007; 4 – the trenches excavated in 2007.

nyno vizualinę zoną – apie 21 ha plote. Vykdant tyrimus iki 100 m atstumu nuo kapinyno 2x5 m dydžio perkasomis ištirta 0,3 % viso žvalgomo ploto, 100–200 m atstumu nuo kapinyno tirta 2x3 m dydžio perkasomis, ištiriant ne mažiau kaip 0,2 % ploto, toliau nei 200 m nuo kapinyno tirta 2x2 m dydžio perkasomis, ištiriant ne mažiau nei 0,1 % ploto (2 pav.). Atlikus archeologinius žvalgomuosius tyrimus ir keliose vietose aptikus spėjamų archeologinio pobūdžio struktūrų, naudojantis perarto sluoksnio mechanizuoto nuėmimo metodika atidengti 3x15 m, 3x30 m dydžio plotai. Ta pati metodika taikyta ir atliekant Stančių senovės gyvenvietės tyrimus. Iš viso žvalgomųjų tyrimų metu ištirta 114 perkasų – apie 580 m^2 plotas, mechanizuotai nuimant perartą sluoksnį papildomai iššvalgytas apie 900 m^2 plotas. Stančių senovės gyvenvietėje atlikti ir archeologiniai tyrimai – ištirtas apie 3180 m^2 plotas.

Atliekant archeologinius žvalgomuosius tyrimus trijose vietose buvo atlikti nedidelių plotų geofizikiniai žvalgymai georadaru „Zond 12e“ su 400 Mhz antena (tyrimus atliko UAB „Geobaltic“, vadovas dr. D. Michelevičius).

Jogučių (Stančių) neįtvirtinta gyvenvietė. Buvusios gyvenvietės (?) liekanos aptiktos apie 160 m į Š nuo kapinyno, ant gretimo aukštumos (Danės upės terasos) kyšulio. Perkasoje 15 po arimu aptikta apie 1,4x0,9 m dydžio ir iki 20 cm gylio apskrita duobė, kurios užpilde rasta skaldytų akmenų. Perkasoje 16 aptikta 80x60 cm dydžio, iki 12 cm gylio duobės (jos užpildas permaišytas gruntas su smulkiais degėsiais) liekanos. Spėjamoje gyvenvietės teritorijoje (apie 2 ha plote) ištyrus 13 perkasų (78 m^2 plotą) aiškesnių archeologinių struktūrų neaptikta. Norint išsiaiškinti, ar spėjamoje gyvenvietės teritorijoje yra gerai išlikusių archeologinio pobūdžio struktūrų, mechanizuotai nuimant perartą sluoksnį 3x20, 3x 15 m dydžio perkasomis atidengtas apie 700 m^2 plotas. Prieš kasimo darbus 120 m^2 plote buvo atlikti geofizikiniai tyrimai georadaru. Radarogramoje aiškiai išsiskyrė melioracijos vamzdelių užkasimo vietos bei akmenų sankaupos. Didesnėje dalyje mechanizuotai atidengto ploto po perartu paviršiumi aptiktas iki 30 cm storio juodas sluoksnis su žvyro priemaišomis, molio intarpais. Tai melioracijos metu permaišytas gruntas. Perkasoje 16–10 po ariamu sluoksniu 2x2 m plote atidengta dvidešimties iki 30 cm skersmens riedulių sankaupa, nesudaranti aiškios konstrukcijos (ji, beje, užfiksuota ir georadaru). Šalia šių riedulių aptiktas trikampio formos gintarinio kabučio fragmentas (3 pav.). Dirbinio datavimas neaiškus Konstatuota, kad šioje vietoje proistoriniais laikais buvusi sodybvietė, tačiau jos liekanos visiškai sunaikintos melioracijos ir žemės ūkio darbų metu.

3 pav. Gintarinis kabutis, aptiktas spėjamos sunaikintos Jogučių (Stančių) neįtvirtintos gyvenvietės teritorijoje. L. Tamulyno nuotr.

Fig. 3. An amber pendant discovered in the territory of the suspected Jogučiai (Stančiai) unfortified settlement, which has been destroyed.

0 1 cm

Stančių neįtvirtinta gyvenvietė. Buvusios gyvenvietės (sodybvietės) liekanos aptiktos apie 850 m į ŠV nuo kapinyno. Atlikus archeologinius žvalgomuosius tyrimus nustatyta, kad gyvenvietės teritorijoje kultūrinio sluoksnio po perartu paviršiumi nėra, tačiau apie 1,5 ha plote išlikę įvairių su ja susijusių struktūrų: židinių, stulpaviečių liekanos ir panašiai.

Sklypo savininko pageidavimu dalis neįtvirtintos gyvenvietės (apie 3180 m^2) ištirta. Prieš archeologinius tyrimus atlikta žvalgyba georadaru 1200 m^2 plote, kuri, deja, nebuvo informatyvi (užfiksuotos tik užkastų perkasų vietos). Archeologiniai tyrimai Stančių gyvenvietėje vykdyti 3x15–3x60 m dydžio perkasomis, paviršinį sluoksnį nuimant mechanizuotai. Ant kalvelės, kur buvo įkurta gyvenvietė, ŠR šlaito apie 15x30m dydžio plote aptiktas iki 80 cm storio sustumdyto grunto sluoksnis (objektas P89–1–6–7–15), kuriame rasta daugiau kaip 200 vienetų lipdytos, nežymiai brūkšniuotos, lygiu paviršiumi, kruopėtos keramikos fragmentų, keletas natūralių gintaro gabaliukų, vario lydinio vielos gabaliukas (greičiausiai įvijinio žiedo fragmentas). Šiame sluoksnyje aptikta ir XIX–XX a. datuojamos keramikos fragmentų, plytų nuolaužų, melioracijos vamzdelių nuolaužų, II Pasaulinio karo laikų sprogmenų skeveldrų, signalinių raketų šovinių gilzių. Sluoksnis greičiausiai suformuotas melioracijos metu, nuo kalvelės viršaus nustumdžius paviršių palėkštinant kalvelės šlaitą.

Gyvenvietės teritorijoje aptikta apie 13x 8 m dydžio dėmė (objektas P89–4–11–14), sudaryta iš peleningo iki 20 cm storio sluoksnio, virš kurio aptikta perdegusių akmenų fragmentų, lipdytos ir žiestos keramikos. Dėmė – greičiausiai buvusio pastato vieta. Jos datavimas neaiškus.

Be jau minėtų, Stančių neįtvirtintos gyvenvietės teritorijoje aptikti dar 26 įvairūs objektai – buvusių duobių dugnai, kelių židinių liekanos. Deja, šie objektai kol kas nedatuotini dėl stratigrafinių sąsajų ir juos datuojančių duomenų nebuvimo. Išskirtinis – objektas P98. Tai buvusi ovalo formos 30x40 cm dydžio duobė, kurios išlikęs gylis 15 cm. Duobės užpildas – permaišytas gruntas su degėsiais.

4 pav. Romos Imperijos sestercijus, rastas Stančių neįtvirtintos gyvenvietės teritorijoje. L. Tamulyno nuotr.

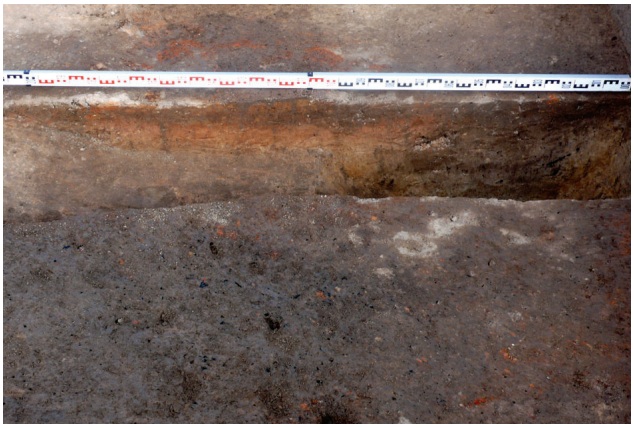
Fig. 4. A Roman sesterce found in the territory of the Stančiai unfortified settlement.

Užpildo paviršiuje aptikta keletas natūralių iki 5x4 cm dydžio gintaro gabalų. Duobės funkcinė paskirtis ir iškasimo laikas nenustatyti.

Gyvenvietės teritorijoje perkasoje 89–3 rasta pusė gintarinio karoliuko, o perkasoje 89–10 rastas varinis Romos Imperijos sestercijus, kaldintas greičiausiai valdant Markui Aurelijui (161–180) (4 pav.).

Pagal rastą lipdytą lygiu paviršiumi, nežymiai brūkšniuotą, grublėtą keramiką, Romos imperijos monetą Stančių neįtvirtintą gyvenvietę galima datuoti II–III a. Ar ši vieta buvo apgyventa anksčiau ir vėliau, gali parodyti tik tolesni gyvenvietėje rastos keramikos tyrimai bei iš 2007 m. tirtų objektų paimtų mėginių C^{14} datos. Stančių neįtvirtinta gyvenvietė įrašyta į NKVR.

Stančių senovės gyvenvietė II. Buvusios gyvenvietės (sodybvietės) liekanos aptiktos apie 700 m į Š nuo kapinyno, ant nežymios kalvelės P šlaito, apie 1,5 ha plote. Gyvenvietės teritorijoje, norint nustatyti jos ribas, ištirta 10 perkasų – apie 103 m^2 plotas. Perkasoje 44 aptikta 70x50 cm dydžio, iki 5 cm gylio duobė (objektas P44A), kurios užpildas – tamsus permaišytas gruntas, bei antros duobės 60x60 cm dydžio dalis (objektas P44B). Norint išsiaiš-

5 pav. Stančių senovės gyvenvietėje II aptiktas židinio plūkto molio pado (objektas P44C1) skerspjūvis, dalinai po juo – duobės, kurioje aptikta virvelinės keramikos (objektas P44C2), skerspjūvis. L. Tamulyno nuotr.

Fig. 5. The profile of the hard-packed clay fireplace base (object P44C1) that was found at Stančiai old settlement II and the profile of the pit (object P44C2), which contained corded ware and was partially under the base.

6 pav. Virvelinė keramika, rasta Stančių senovės gyvenvietėje II, objekte P44C2. L. Tamulyno nuotr.
Fig. 6. The corded ware found in object P44C2 at Stančiai old settlement II.

kinti, ar šalia šių duobių nėra kitų archeologinio pobūdžio struktūrų, perkasa praplėsta iki 3x15 m dydžio, viršutinį sluoksnį nuimant mechanizuotai. Be minėtų objektų, joje atidengta 2,2x80 cm dydžio židinio pado (objektas P44C1) dalis, virš kurio rasta grublėtos ir lygiu paviršiumi keramikos fragmentų. Nuo židinio pado aptikta apie 80 cm skersmens iki 20 cm gylio duobė su degėsiais ir lipdytos keramikos fragmentais (objektas P44D). Prieš išplečiant perkasą (norint visiškai atidengti objektą P44C1) buvo atlikti žvalgymai georadaru į P nuo jos, 150 m^2 plote. Ties neatkasta objekto P44C1 vieta fiksuota stipri anomalija. Iki galo atidengus šį objektą paaiškėjo, kad židinio padas – tai 2,2x1,5 m dydžio, iki 10 cm storio perdegusio molio dėmė, virš kurios – apie 5 cm storio permaišytas gruntas su degėsiais ir lipdyta bei žiesta keramika, aukščiau – perartas sluoksnis. Židinys datuotinas I tūkst. pirma puse. Dalinai po šiuo objektu aptikta ovalo formos apie 2,3x1 m dydžio, iki 45 cm gylio duobė (objektas P44C2) (5 pav.), kurioje šalia sienelės rasti keli rieduliai, o permaišyto grunto užpilde – virvelinės keramikos šukių (6 pav.).

Stančių senovės gyvenvietė II pagal perkasoje 44 rastą virvelinę keramiką bei grublėtą keramiką datuotina III tūkst. pr. Kr. viduriu – II tūkst. pr. Kr. pirmąja puse bei I tūkst. pirmąja puse. Ji įrašyta į NKVR.

Kalotės (Kalnuvėnų) senovės gyvenvietė. Gyvenvietės (sodybvietės) liekanos aptiktos 2007 m. spalio mėnesį, apžiūrint sklypą, esantį apie 1,5 km į PV nuo Jogučių (Spirkių) kapinyno vizualinės apsaugos zonos ribos, apie 185 m į PV nuo Kalotės (Kalnuvėnų) kapinyno. Ant kalvelės P šlaito, statyboms parengtame plote (iki 50 cm nukastas ir išlygintas paviršius) aptikta apie 1,3 m skersmens duobė, kurios išlikęs gylis – 10 cm. Duobės

užpildas – permaišytas gruntas su lipdytos keramikos lygiu paviršiumi fragmentais bei dalimi galąstuvo. Duobė – tai greičiausiai buvęs židinys.

Apibendrinant 2007 m. Jogučių (Spirkių) kapinyno vizualinės apsaugos zonos archeologinių žvalgomųjų tyrimų rezultatus, galima teigti, kad ši vieta buvo apgyvendinta bent jau nuo II tūkst. pr. Kr. Gyvenvietė netoli nuo čia egzistavo ir I tūkst. pirmoje pusėje. Pagal 2007 m. tyrimų rezultatus galima teigti, kad senajame geležies amžiuje šioje vietoje gyvenvietės sudėtinės dalys buvo kapinynas ir pavienės sodybvietės, viena nuo kitos nutolusios iki 1 km. Pastaroji išvada, be abejo, ateityje turėtų būti tikslinama atliekant archeologinius žvalgomuosius tyrinėjimus ne tik Jogučių (Spirkių) kapinyno aplinkoje, bet ir šalia kitų laidojimo vietų.

Be šių apibendrinimų, archeologiniai žvalgomieji tyrimai Jogučių (Stančių) kapinyno vizualinėje zonoje leidžia daryti dar kelias išvadas dėl archeologinių žvalgomųjų tyrimų teritorijose, kuriose dėl melioracijos bei ilgalaikių žemės ūkio darbų kultūrinis sluoksnis neišlikęs, o didelė dalis archeologinių struktūrų gali būti visiškai sunaikinta. Prieš archeologinius žvalgomuosius tyrinėjimus tokiose teritorijose tikslinga atlikti geofizikinius žvalgymus. Nors 2007 m. atliktų tyrimų georadaru rezultatai pasiteisino tik dalinai, tačiau geofizikinių metodų taikymas įsisavinus šią metodiką ir žvalgant didelio ploto teritorijas gali būti naudingas planuojant bent dalį žvalgomųjų perkasų – tikrinant fiksuotų grunto anomalijų vietas. Be to, tokiose teritorijose tikslinga tirti 0,5 % viso ploto. Iš jų 0,3 % ne didesnėmis nei 2x3 m perkasomis, o likusį plotą – mechanizuotai nuimant perartą sluoksnį ne mažesnėmis nei 40 m^2 ploto perkasomis.

The field evaluation of the old settlements in the vicinity of Jogučiai (Spirkiai) cemetery

In 2007 an evaluation was conducted in a 21 ha area (Fig. 2) in the vicinity of the Jogučiai (Spirkiai) cemetery (Fig. 1). During the investigation 2 old settlements (farmstead sites) were found. An area of about 78 m^2 was excavated at the Jogučiai (Stančiai) unfortified settlement and a fragment a triangular-shaped amber pendant was found (Fig. 3). An area of about 3180 m^2 was excavated at the Stančiai unfortified settlement and 28 structures of an archaeological nature: former pits, fireplaces, and a suspected building site, were found. On the basis of the hand built pottery with slightly stroked, rough, and smooth surfaces as well as a Roman coin (Fig. 4) that were found within this territory, the settlement dates to the first half of 1st millennium. 103 m^2 were excavated at Stančiai old settlement II. In trench 44 a fireplace base – a spot of hard-packed clay, above which was found hand built pottery with smooth and rough surfaces. An oval pit 2.3x1 m in size and up to 45 cm deep (object P44C2) (Fig. 5) was found partially under the fireplace. Several large stones were found alongside the pit's walls and sherds of corded ware were discovered in the mixed soil fill (Fig. 6). Stančiai old settlement II dates to the late Neolithic – early Bronze Age (second half of the 3rd millennium BC – first half of the 2nd millennium BC) and the old Iron Age (first half of the 1st millennium). A pit with hand built pottery with smooth surfaces and fragments of a whetstone was found at the Kalotė (Kalnuvėnai) old settlement.